

2010. október 5. - **Az Európa tavaszának nevezett 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc bukását követő megtorlás első felvonása 1849. október 6-án zajlott le Aradon, a 13 hős tábornok kivégzésével.**

A véres megtorlás és bosszú kigondolója és végrehajtója Haynau osztrák hadvezér, akit 1847-ben temesvári hadtestparancsnokként nyugdíjaztak.

1848 tavaszán a forradalmak elleni fegyveres harcra önként jelentkezett. Itáliában harcolt, és kegyetlenségei miatt bresciai hiénának nevezték. Budavár visszafoglalása után nevezték ki a magyarországi osztrák haderők főparancsnokává. Amíg nem kezdődött el a cári intervenció nemigen ért el sikereket. Miután a szabadságharc erőit lekötötte az orosz hadsereggel folytatott harc, neki is sikerült győznie Perednél, Győrnél, Komáromnál és Temesvárnál.

Haynau levele

A világosi fegyverletétel után, 1849. augusztus 24-én Haynau így írt barátjának: „... A 15 lázadó vezér, 2500 tiszt, valamint számos képviselő, aki az oroszoknál keresett menedéket, holnap itt lesz. Eleinte senkit sem akartak kiadni nekem. Paskievics mindannyiuknak amnesztiát követelt. Kereken megtagadtam. Csak a legénységnek adtam meg, őrmestertől lefele. A vezérekre, képviselőkre és tisztekre vonatkozólag magamnak tartottam fenn a további rendelkezés jogát. Ez annyit jelent, hogy a vezéreket felkötöttem, az ellenségénél szolgálatot vállalt osztrák tiszteket agyonlövettem.

Az újságírók mind nekem fognak esni, kivált a derék angolok. Nem bánom, a meggyőződéseim tiszta, csak igazságot szolgáltatok (...) meggyőződéseim és kötelességem szerint járok el.

Egy évszázadig nem lesz több forradalom Magyarországon – ha kell, a fejemmel szavatolok érte – mert gyökerestől irtom ki a gázt.”

Igaza volt, ezután még 107 esztendőnek kellett elteltie...

Miért október 6-án?

Ferenc József anyja, Zsófia főhercegnő a magyar szabadságharc legádázabb gyűlölője volt. Az ő köréhez tartozott Latour gróf hadügyminiszter, akivel a feldühödött bécsi nép 1848. október 6-án végzett. Egy évvel később, Haynau gondos számítással időzítette erre a napra a szabadságharc tábornokainak és magának Batthyány miniszterelnöknek a kivégzését.

Előző nap, október 5-én az aradi várparancsnok utasítására küldött járta végig a várost. Papokat, lelkészeket kerestek, akik a halálra ítéltet utolsó útjukra elkísérik. Az aradi várban egyetlen káplán volt csak, a várostól pedig Baló Béni aradi református lelkész és négy minorita-rendi szerzetes válaszolt a felhívásra. Még aznap délután felkeresték a tábornokokat, hogy aztán másnap hajnalban utolsó útjukra kísérhessék őket.

Baló Béni Leiningenhez ment be először, és úgy érezte, összeroppan, nem lesz elég ereje a feladatát ellátni. Leiningen ekkor hozzálépett, és férfias erővel kezét szorította vele. Ahogy a lelkész később leírja „szemeinek sugárzása, szellemi fennsége erősítőleg hatott rám”. Baló Béni járt Dessewffy Arisztidnél is, akit álmából ébresztett fel. „Tiszta lelkiismeretem van, s az hagyott aludni” – mondta a papnak.

Aulich Lajos két gyertya fényénél Horatiust olvasgatott, Török Ignác pedig egy könyvet a várerődítésről. Láhner fuvolán játszott, a többiek levelet írtak, gondolatban családjuknál időztek.

A kivégzés napja

Azon a reggelen a városban volt ébresztő. Howinger tábornok, a várparancsnok riadókészültséget rendelt el. A bástyákon égő kanóccal álltak ágyúik mellett a tüzérek, és a csövek mellől nézték az alvó,

Thorma János: Az aradi vértanúk kivégzése

hallgató, fenyegetően csendes Aradot. Nem akadt volna császári tiszt, aki ezt kimondja, de a hadsereg félt...

Az öt pap hajnali két órakor újra visszatért az elítéltekhez. Sujánszki György minorita szerzetes pap leírásából ismert, hogy „a tábornokok mind virrasztottak, szeretteiktől vettek búcsút gondolatban. Majd a legszükségesebb rendelkezéseket megtéve példás buzgósággal meggyóntak és megáldoztak ... Majd tompa moraj között megérkezett a kísérő sereg. Amikor az elítélteket összeterelték, hogy megindulhasson a gyászmenet, Poeltenberg végignézett társain, és ezt mondta: „Szép kis deputáció megy ma az Úristenhez, hogy a magyarok ügyét képviselje”.

„Látni akarom gyilkosaimat!”

Először a golyó általi kivégzéseket hajtották végre. A „kegyelemből” golyó általi halálra ítélt 4 főtiszt – miután a kivégzés helyére kísérték őket – kezét fogott egymással. Néhány lépésnyi távolságra sorba állították őket a fal mellett, kezeiket megkötözték. Lázár, Dessewffy és Schweidel szemét bekötötték, de Kis Ernő megrázta a fejét, mondván: „Vigye innen azt a piszkos rongyot! Látni akarom gyilkosaimat!” Az elítéltek féltérde ereszkedtek, majd mindegyikük elé három-három katona sorakozott fel, alig kétlépésnyi távolságra. Ilyen közlelől

lehetetlen hibázni. A fegyverek eldördültek, hárman azonnal holtan előrebuktak, de Kiss Ernő mozdulatlanul térdelve maradt, mert csak a vállát fúrta keresztül egy golyó. Az őrnagy intésére egy katona Kiss Ernőhöz ugrott, és közvetlen közélről agyonlőtte. A kísérő papok annyira meg voltak rémülve, hogy nem bánták volna, ha őket is agyonlövik.

Végrehajtva a négy tábornok véres ítéletét, a bitófára ítélt kilenc tábornokot fogta közre ugyanaz a kíséret. Ők bátor lélekkel és látható nyugodtsággal indultak utolsó útjukra. Mikor elérkeztek a térségre, ahol a kilenc bitófa állt, az ítéletet még egyszer felolvasták, és megkezdődött a borzalmas gyilkolás.

„Éljen a haza”

Poeltenberg Ernő egypercnyi halasztást kért. Odament Damjanichhoz, megölelte, megcsókolta, majd a többiekhez is, akiktől hasonlóan búcsúzott. Elsőnek akasztották fel. Azután sorba következett Török Ignác, Lahner György, Knézits Károly, aki hangosan imádkozott, míg nemes lelke el nem hagyta. Nagysándor József azt mondta a bakónak: Hodie mihi, cras tibi! (Ma nekem, holnap neked!) majd fönnhangon kiáltotta: Éljen a haza!

Leiningen-Westerburg Károly utolsó szavával cáfolta a vádat, hogy fogoly tiszteket gyilkolt volna meg, Aulich Lajos szó nélkül fogadta a halált. Damjanich, miután hét bajtársa halálát végignézte, nyolcadikként került sorra, s keserűen megjegyezte: „Azt gondoltam, hogy utolsó leszek, ki mindig első voltam a csatában.” Ő is Éljen a haza szavakkal adta ki nagy lelkét.

Utoljára Vécsey Károly gróf következett. Nem volt már kitől elbúcsúznia, hát odament egykori ellenfeléhez, Damjanich teteméhez, térdre hullott előtte, s megcsókolta annak lecsüngő hideg kezét. Ekkor már hangos zokogás hallatszott a katonák soraiból is.

Egy magyar gróf fejezte itt ki hódolatát egy szerb parasztgyerek emberi nagysága felett...

A felakasztott áldozatok feje – érthető módon – lehajolt, vagy oldalra billent. Damjaniché egyenesen maradt. Ő a szó teljes értelmében büszkén, nyakát egyenesen tartva nézett fölfelé...

1848. október 6-án este a kivégzetteket a parancs szerint jeltelen sírban hantolták el. Nem fordították őket arccal lefelé! A hatalomnak ehhez a félelemből fakadó embertelen gesztusához még el kellett telnie 110 esztendőnek... **Kupán Árpád**